

Елин Пелин

Жената със златния косъм

В едно малко глухо градче, с река през него, с бели старовременни къщички, скрити като кутийки във високо оградени мънички дворчета, пълни с трендафили, живееше една вдовица на име Смарайда, ни много млада, ни твърде стара. В това градче, наистина, живееха много такива вдовици и тая, за която става дума, не се отличаваше с нищо от другите.

И тя като всички носеше старомодна черна копринена рокля, широка и дълга до глезените, чошено джубе с широки ръкави, гладка прическа, черна копринена забрадка, имаше бяло, хрисимо, набожно лице и срамежливи очи, навикнали да гледат повече надолу. Смарайда живееше при старата си майка близо до запустелия женски метох и походката ѝ, като на всички жени от тая махала, приличаше на походката на калугерка – равна и бавна. Тя живееше от прихода на едно лозе и от работа на чужди хора – тъчеше канарени платна и получаваше скромна надница. По цял ден тя седеше на стана в слънчевия пруст, като кукувица в клетка, и тъчеше. Настрана, седнала на пода, свита одве, насукваше циви старата ѝ майка. Двете жени си мълчеха. Наоколо бе съвсем тихо. В градината цъфтяха няколко стари едри трендафили, които прехвърляха оградата и ронеха големите си цветове по безлюдния път, и сладкия им мирис изпълваше всичко и проникваше навсякъде: в пруста, в стаята, в сандъците, в дрехите. И мухите, упоени от тая миризма, заспиваха коя де кацне на пода.

Така тая честна вдовица прекарваше въщи, помирена, нищо не желаше, нищо не мечтаеше и никъде не излизаше.

Смарайда, макар че не беше грозна, не беше и красива. Мъжете почти я не знаеха и не бъркаха името ѝ в разговорите си. Градската ключка никога не бе споменавала името ѝ.

В кафенето срещу банята, край което два пъти в седмицата минаваха окъпани жените от града и дето по тая причина се събираха сластолюбивите и наклонни към изневяра мъже, името на тая вдовица никога не беше произнесено. То не бе записано и в списъка, който се водеше от тия роби на плътските възжеления, в който бяха отбелязани подробно всички тайни и явни прелести, които притежаваше всяка отличена с привлекателност жена в града. Тоя списък се водеше от някой си Павел, наречен Блажения, преминал в години ерген, градски шегаджия. Той бе описал с крайна подробност, с тънък вкус, вещина и познание душата и тялото на всички жени, и стари, и млади, най-много на вдовичките, към които имаше особена слабост.

Тоя списък се четеше тайно само от посветени и в него през ден, през два или се изличаваше, или се добавяше нещо. Блаженият

събираше знание по тия въпроси отвсякъде. Съмнителните работи проверяваше сам или чрез други, претегляше всичко като аптекар на везните на своя ум и записваше само онова, което му се виждаше оригинално и интересно. Фантазията му беше изострена като игла, с която той често бодеше истината и оттам течеха капки кръв, които го възбуждаха към прекрасната, измамлива и сладка лъжа.

Павел Блаженият беше мъж здрав, хубав, с тъмно лице, с коса голяма, накъдрена на сребърни пръстени, и съвсем побеляла над ушите. Неговата работа бе да подрязва лози, да чисти дърветата от гъсеници, да ашладисва дивячките и трендафилите, да поправа часовника на градската кула, да отваря брави, на които са изгубени ключовете, и да намира подземни извори за чешми и кладенци. Тия занятия му даваха възможност да скита навсякъде по воля и затова душата му бе свободна и воденето на списъка за жените му правеше удоволствие, както играта на детето. Той бе останал стар ерген, защото по-приятно му бе – не да улавя птичката, а да гони сянката ѝ.

Веднъж Блаженият Павел, като говореше със стария, малко изветрял изповедник от малката черква, от когото научаваше работи, доверени само нему от жените, чу нещо, което нито бе мислил, нито бе записвал в любовния си списък. То бе, че Смарайда имала нейдена съкровено място на тялото си един златен косъм. Старото отче научило това от падаята си, която се къпала в банята заедно със Смарайда...

Това за Павел беше изненада, която го учуди много. Златен косъм! Нечуто нещо! Фантазията му се разплете и разклони като лозите, които подрязваше.

– Смарайда? Коя е Смарайда? – мъчеше паметта си той и не можеше да си припомни коя е тая чудна вдовица. Той познаваше почти всички. Чак когато отчето му разправи подробно кой е бил покойният и мъж, уличката и къщата с най-големите трендафили, в която тя живееше, тогава чак Павел си спомни и със срам удари широкото си чело, над което сребърните кичури като че ли надникваха да видят какво се пише по него.

На другия ден посветените другари на Блажения бяха особено възбудени от новината, която се донесе и записа в тайния списък, който, разбира се, бе известен на цялото градче. В същия ден тая новина мина по всички улички и се пръсна навсякъде. Тя донесе нещо особено, нещо празнично. Хората се оживиха и някак си пораснаха, защото сред монотонния живот на градчето дойде нещо странно, нещо небивало, което беше толкова приятно и хубаво, защото приличаше на лъжа, в която

всички повярваха.

Една чиста истина прави живота спокоен, една хубава лъжа го прави приятен. Тая новина дойде заедно с пролетта и малкото градче се обнови двойно. Пъпките на дърветата се пукаха бързо, в прочистените градинки се появиха първите цветя. Малки пеперуди захвърчаха през големите огради и запърпаха над слънчевите домове.

Самата тиха Смарайда, като чу това, усмихна се така младо и хубаво, както не бе се усмихвала от дълго време. Тя, като никога, стоя дълго пред огледалото. После очисти корените на големите трендафили, по чиито пръчки бяха тръгнали вече соковете на живота. Като отиде през близкия празник в черква, тя чу зад гърба си шушукане, усети от всички страни завистливи погледи на жените и това мина като новоземна сила в снагата ѝ и накара Смарайда, за пръв път след толкова години да повдигне очи едно стъпало по-високо.

На връщане тя мина по голямата улица. Пред кръчмите и кафенетата седяха на припек мъжете. Тя почувствува пълните им с желания погледи, вплете ги и ги влачи като невидими юзди чак до далечния завой. Като скриви в малките улички, тя си отиде дома бързо и развълнувана като младо момиче.

През първите дни на великите пости, време, по което цъфти най-коравото дърво – дрянът, – Павел Блаженият тръгна из града да чисти гъсеници и да ашладисва.

През време на работата, качен на малката стълбичка, като дърпаше връвта на ножицата, той мислеше за златния косъм на Смарайда и сам не знаеше вярваше ли, или не, че тя има такъв косъм. Смарайда той не бе виждал, но другарите му казваха, че я видели, и наистина тя изглеждала да има в себе си нещо, което не се среща у другите жени. Те, повечето иманяри, комарджии и ловци, лесно повярваха в златния косъм на Смарайда и допускаха, че такова чудо е възможно. Блаженият почна да се замисля.

Един ден той каза на другарите си, че ще иде у Смарайдини да чисти гъсениците. Оттогава той не се яви вече в кафенето и ония, които бяха го видели да влиза със стълба и ножици на рамо у Смарайдини, се чуха. Те повярваха, че Смарайда наистина има златен косъм.

На Връбница, преди да се пречести, Смарайда, с наведена глава, смирено, но без разкаяние, като се изповядваше пред стария изповедник в малката черква, каза му, че е сгрешила с Блажения и че след празниците ще се венчае за него.

КРАЙ

© Елин Пелин

Набиране: Георги Величков
Източник: Словото

Публикация:

Елин Пелин. „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“, С. 1977. Под редакцията на Тодор Боров, Кръстьо Генов и Пеньо Русев.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5421>]